

LÄKAREN 9, VÄSTERVIK

Antikvarisk volymstudie som underlag till ny detaljplan för Västerviks sjukhusområde

Läkaren 9, Västerviks stad och kommun, Kalmar län, Småland
Byggnadsantikvarisk rapport 2022-07-06

Författare	Bebyggelseantikvarie Liselotte Jumme
Foto	Atrio arkitekter Kalmar AB, om inte annat anges.
Granskad av	Bebyggelseantikvarie Jan Westergren, antikvarie Magdalena Jonsson
Layout	Seija Nyberg
Diarienummer	Kalmar läns museum: 30-201-2022
Utgivare	Kalmar läns museum
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-1417-10 från Lantmäteriverket.
Utförd av	Kalmar läns museum, Bebyggelseenheten
Kontaktperson	Liselotte Jumme
Beställare	Region Kalmar län
Kontaktperson	Susanna Köhlin
Visualiseringsbilder	Atrio Arkitekter Kalmar AB, Anna-Mi Karlsudd och Daniel Gustavsson.
Versionsdatering	2022-07-08

Kalmar läns museums bebyggelseenhet

Kalmar läns museums bebyggelseenhet består av en grupp bebyggelseantikvarier och historiker med lång och bred erfarenhet inom kulturmiljöområdet. Medarbetarna utför bland annat kulturhistoriska kunskaps- och planeringsunderlag samt medverkar som antikvarier i restaureringsprojekt. Flera medarbetare är certifierade som sakkunniga avseende kulturvården enligt plan- och bygglagen.

Kalmar läns museum kan även erbjuda expertis inom exempelvis land- och marinarkeologi, konservering och kulturmiljöpedagogik.

www.kalmarlansmuseum.se

Läkaren 9, Västervik

Antikvarisk volymstudie som underlag till ny detaljplan
för Västerviks sjukhusområde

Läkaren 9, Västerviks stad och kommun, Kalmar län, Småland
Byggnadsantikvarisk rapport 2022-07-06

Innehåll

Inledning	4
Metod och bedömning	6
Slutsatser	7
Riksintresset Västervik (H90), innebörd och bakgrund	8
Volymstudie	16
Källförteckning	75

Inledning

Bakgrund och syfte

Region Kalmar län har för avsikt att ta fram en ny detaljplan för kv Läkaren 9, Västerviks sjukhusområde. Detaljplanen ska möjliggöra modern sjukhusvård för flera decennier framöver. Västerviks sjukhusområde ligger i direkt anslutning till riksintresse för kulturmiljövården Västervik (H90), men utanför gränsen, och projektet innebär en risk för negativa konsekvenser för en särskilt värdefull kulturmiljö av nationellt intresse (Miljöbalken). Västerviks sjukhusområde ingår i ett s.k. kärnområde i det nya kulturmiljöprogram för Västerviks kommun som är under framtagande. Kärnområdet har högsta värdeklass, klass 1 och räknas som ett kulturhistoriskt särskilt värdefullt bebyggelseområde (plan-och bygglagen (PBL) 8 kap 13§, 2 kap 6§).

Detta kulturmiljöunderlag med volymstudie har tagits fram som en del av arbetet med den nya detaljplanen. Syftet är att klargöra hur detaljplanens intentioner kan påverka riksintresset för kulturmiljövården Västervik (H90) men även hur stadsmiljön/stadsbilden kan påverkas utifrån de värden som finns utpekade i kulturmiljöprogrammet.

Medverkande

Arbetet har utförts av Kalmar läns museum genom Liselotte Jume, bebyggelseantikvarie och certifierad avseende kulturvärden enligt PBL, med antikvarierna Magdalena Jonsson och Jan Westergren på samma företag som stöd. Atrio Arkitekter Kalmar AB har, genom arkitekt Anna-Mi Karlsludd och byggnadsingenjör Daniel Gustavsson, tagit fram visualiseringar av sjukhusområdets planerade utbyggnadsetapper. Uppdragsgivare är Region Kalmar län med projektledare Johan Lunde från Atrio Arkitekter Kalmar AB. Vid framtagande av viktiga vyer i staden har planarkitekt Marcus Åberg och stadsarkitekt Sara Dolk från Västerviks kommun medverkat, liksom arkitekt Johan Lunde. Utredningens innehåll har under arbetets gång samrått med nämnda företrädare från Västerviks kommun.

Befintliga underlag

Utredningen baseras på några tidigare framtagna underlag som redogör för riksintressets uttryck i stadsbilden. Framförallt handlar det om arbeten utförda av Reuter Metelius Kulturmiljöspecialister genom bebyggelseantikvarie Anna Reuter Metelius. De tidigare arbetena handlar om underlag till detaljplanearbete inom fastigheten Slottsholmen 1 (2011-12) och underlag till ansökan om planeringsbesked för byggnation i kv Lejonet 2 (2019). Som underlag har även material från pågående kulturmiljöprogramarbete använts, mer specifikt områdesbeskrivningen för Västerviks stad och kärnområdesbeskrivningen för centrala Västervik. Dessa beskrivningar är framtagna av antikvarierna Lotta Lamke och Magdalena Jonsson vid Kalmar läns museum (2015/22).

Arbetets genomförande

En viktig utgångspunkt för arbetet är den av länsstyrelsen uppräta riksintressebeskrivningen (Beslut RAÄ 1997-08-18, uppdaterad 2018-05-31). De olika utbyggnadsetappernas konsekvenser och påverkan har analyserats utifrån ett antal strategiska vyer i staden. Flertalet av vyerna har valts i förhållande till uttrycken för riksintressets kärnvärden. Några av vyerna har framförallt valts i förhållande till stadsmiljön/stadsbilden och dess kulturvärden i nära anslutning till sjukhusområdet. Studierna har utförts dels på plats i Västervik och dels med hjälp av volymskisser inplacerade i fotografier av dessa vyer. Det är dessa volymstudier (sid 16-74) som utgör kärnan i föreliggande rapport. Som bedömningsmodell avseende påverkan på riksintresset har en vedertagen bedömningskala för miljökonsekvensbeskrivningar tillämpats. Samma modell och skala användes i tidigare nämnda projekt kring kv Lejonet (se beskrivning av denna på sid 16). Riksantikvarieämbetets Handbok om hantering av kulturmiljövårdens riksintressen (Riksantikvarieämbetet 2014-06-23) har utgjort ett återkommande stöd under arbetet.

Planområdet

Västerviks sjukhus ligger strax utanför den äldsta stadskärnan och ingår i det park- och institutionsstråk som växte fram under senare delen av 1800-talet och början av 1900-talet. Sjukhusområdet ligger precis utanför riksintresset för kulturmiljövården, Västervik (H90).

Sjukhusområdet markerat med pil. Foto: Västerviks kommun.

Metod och bedömning

Metod och använd kunskap

Arbetet bygger på kunskap och erfarenhet av liknande arbeten med att göra kulturhistoriska bedömningar av förändringar i känsliga miljöer. Till hjälp i sådant arbete finns bestämmelser, råd och riktlinjer i lagstiftning och myndighetsdokument. Som stöd finns också forskning inom konstvetenskap, teorier kring stadsbildsanalys mm. Konstvetenskapen ligger till grund för den tillämpade metoden för kulturhistorisk värdering (framtagen av Riksantikvarieämbetet (Raä)). Mycket kortfattat beskrivet så handlar den om den byggda miljöns historiska avläsbarhet (dokumentvärden) samt upplevelsemässiga värden (estetiska kvaliteter i arkitekturen samt patina). I enkla ord; byggnader och miljöer med höga skönhetsvärden där det är lätt att avläsa olika historiska skeden besitter ett högt kulturhistoriskt värde. Just detta är också viktigt i stadsbildsanalysen. Denna görs också med hjälp av Raä:s modeller för kulturhistorisk värdering med fokus på miljöns avläsbarhet och de upplevelsemässiga värdena. Här kan tyckas att upplevelsemässiga värden ligger i betraktarens öga, men samtidigt finns det vedertagen forskning inom miljöpsykologi som visar på vilka kvaliteter i den byggda miljön som människor generellt mår bra och upplever som vackra och tilltalande. Ofta handlar det om proportioner, skala, detaljer, färgskala, spår av mänsklig omsorg, saker som gör en miljö avläsbar utifrån historiska förlopp.

All förändring i en befintlig miljö innebär konsekvenser för de befintliga värdena. För att få en hanterbar analys görs bedömningen av sjukhusets olika planerade etapper. Beroende av stadsbildens eller miljöns värdeinnehåll, dess känslighet och förändringens omfattning och kvaliteter blir konsekvenserna negativa eller positiva, i större eller mindre grad. Beroende på etappens planerade innehåll och vyernas placering leder konsekvenserna till olika grader av positiv eller negativ påverkan. När det kommer till miljöer med höga kulturhistoriska värden så handlar det oftast om att inte skapa tillägg som försvårar läsbarheten av de historiska skedena eller som bryter sönder befintliga sammanhang eller strukturer, historiska och/eller estetiska. De riksintressanta områdena ska kunna utvecklas, men inte på bekostnad av de oersättliga värden som finns i dessa miljöer och gör dem unika. En stadsmiljö ska kunna förändras men med hänsyn till stadsbilden och till kulturvärdena på platsen.

I föreliggande volymstudie görs inga kulturhistoriska bedömningar eller konsekvensbeskrivningar för de rivningar som kommer att krävas för att området ska kunna utvecklas enligt Region Kalmar läns önskan. Områdets kulturhistoriska värden och den nya detaljplanens konsekvenser inom området behandlas i en separat bebyggelsehistorisk utredning (2022).

Bedömningsmodell

Volymstudien utgår ifrån vedertagna bedömningsmodeller för miljökonsekvensbeskrivning av detaljplaner, men enbart utifrån begreppen *konsekvens* och *påverkan*.

Konsekvenser bedöms i skalan:

- Ingen
- Marginell
- Måttlig
- Stor
- Mycket stor

Konsekvenserna sammanvägs till en påverkan som beskrivs i skalan:

- Obefintlig påverkan
- Viss påverkan
- Påverkan
- Hög grad av påverkan

Graden av påverkan är beroende av vilket värde som det berörda objektet har. En miljöaspekts värde bedöms i skalan:

- Lågt kulturhistoriskt värde/mindre grad av känslighet
- Högt kulturhistoriskt värde/hög grad av känslighet
- Mycket högt kulturhistoriskt värde/mycket hög grad av känslighet

Bedömning av förslagets potentiella påverkan på riksintresset och stadsbilden

Raä:s Handbok om hantering av kulturmiljövårdens riksintressen har fungerat som utgångspunkt för konsekvensbedömningen. I dess Del C finns en relevant vägledning för hur man tillvaratar riksintressen vid planläggning och prövning med utgångspunkt från framtagna allmänna råd. De allmänna råden utgår från principer om att;

- olika områden är olika känsliga,
- olika typer av påverkan kan medföra skada
- och att mer än obetydlig skada kan utgöra påtaglig skada.

De två översta principerna används vid bedömningarna av områdets känslighet och vilken typ av påverkan som olika förändringar har. Konsekvenserna har sedan bedömts utifrån riksintressets olika uttryck. I de nära vyerna har också planerad förändrings påverkan bedömts utifrån allmän hänsyn till stadsbilden och kulturvärdena på platsen. Bedömningarna av påverkan har gjorts genom fältbesök och genom analys av visualiseringsbilderna.

Slutsatser

Konsekvens och påverkan

Genomförd volymstudie visar att 4 av de tjugo analyserade vyerna, vid ett helt genomfört projekt, leder till stor till mycket stor negativ konsekvens för riksintressets kärnvärden eller stadsbilden. För ytterligare 3 av vyerna är bedömningen, vid ett helt genomfört projekt, att konsekvensen är måttlig till stor och leder till negativ påverkan på riksintressets kärnvärden eller stadsbilden.

De kritiska vyerna finns dels från långt håll, där stadens siluett och staden som trä- och småstad upplevs med framförliggande vattenspegel. Dels finns de i nära anslutning till exploateringsområdet där den täta och småskaliga historiska staden möter det luftigare och mer storskaliga park- och institutionsstråke som sjukhuset är en del av.

I båda typerna av vyer (långt håll och nära) innebär sjukhusbyggnadernas höjd och utbredning negativa konsekvenser. På långt håll är det stadens låga och sammanhållna siluett med de smala och identifierbara uppskjutande äldre byggnaderna som utmanas. Här är riskerna som störst när det gäller negativ påverkan på riksintressets kärnvärden.

I de nära vyerna, som bedömts som problematiska, är det storskaligheten som ger negativa konsekvenser. Här påverkas riksintressets kärnvärden i olika mån men störst påverkan finns på stadsbilden och kulturvärdena på platsen, så som människor möter olika miljöer i nära anslutning till sjukhusområdet.

Möjlighet att mildra negativa effekter

I föreliggande studie redovisas etapperna som enkla volymer som visar planerad höjd och utbredning.

Allra störst utmaning finns i vyerna som visar stadens siluett på långt håll. Genom att bearbeta volymerna och lägga till färg och form kan tester göras av hur negativa effekter skulle kunna mildras. Troligt är dock att volymerna även behöver minskas i höjd och utbredning. Då utmanas dock de behov som Region Kalmar har för sjukvårdens utveckling, om inte andra markområden än planerat kan bebyggas. Möjligen kan det finnas positiva effekter av att någon av volymerna ökas på i höjd rejält så att andra kan sänkas. Detta måste dock provas genom nya visualiseringsbilder.

I de nära vyerna finns stora möjligheter att minska negativ påverkan på stadsbild och riksintresse genom byggnadernas gestaltning. Självklart spelar arkitekturens utformning stor roll i stadsmiljön. Upplevelsen av storskalighet kan mildras av hur de olika byggnadernas delas upp eller uppfattas som uppdelade (en uppruten gestaltning) tilltalande formspråk, detaljer och material. Det är också viktigt hur grönstrukturer kring byggnaderna utförs.

Det finns vissa vyer från den historiska stadens raka nätverk av gator som avslutas med sjukhuset i fonden. Vyn från Båtsmansstugorna (vy 11) och från S:ta Gertruds kyrka (vy 19) är de främsta exemplen på det. På dessa punkter, som bildar fond i en känslig vy, kan en omsorgsfullt gestaltad fasad som ger upplevelsen av småskalighet och detaljering verka mildrande.

Särskilt för de nära vyerna inifrån staden finns många skäl till att arbetet bör kompletteras med ett program för gestaltning. Ett sådant kan ge stöd i vilka färgvariationer, vilka formspråk, vilka material som kan ge positiva effekter och fungera som anpassning till den kulturmiljö som omger sjukhusområdet.

Bilden visar vy 3, etapp 10, från Slottsholmen som är en av de kritiska vyerna på långt håll.

Bilden visar vy 7, etapp 10, som är en av de mer problematiska vyerna på nära håll.

Riksintresset Västervik (H90), innebörd och bakgrund

Det aktuella området ligger precis utanför riksintresset för kulturmiljövården (Miljöbalken 3 kap.) Västervik (H90).

Motivering för riksintresset

Trä- och småstad präglad av sin nära och visuella kontakt med vattnet och med Stegeholms slottsruin från mitten av 1300-talet, som tillsammans med en småskalig trähusbebyggelse från 1700-talet till 1900-talet och en stadsplan från 1670-talet visar stadens utveckling och långvariga betydelse som staden haft som hamn och handelsplats.

Uttryck för riksintresset

- Slottsholmen med ruinen efter Stegeholms slott och dess visuella samband med Västerviks stads äldsta medeltida delar.
- S:ta Gertruds medeltida kyrka med kringliggande miljö.
- Stadens rätvinkliga gatunät som till stor del är utförd enligt stadsplanen från 1670-talet.
- Den medeltida hamnen vid Fiskartorget och den Yttre hamnen från 1600-talet samt inloppet till staden.
- Sjötomter av medeltida slag med bebyggelse ända ner till vattnet, Norénska handelsgården och sammanbyggda loftbodnar från slutet av 1700-talet.
- Bibehållen kvartersindelning sedan tidigt 1700-tal med små tomter i stadens nordvästra och sydöstra del samt större tomter i centrum kring Stora Torget.
- Trästädsbebyggelse från 1700- till 1900-talet med hus som vanligtvis är 1½ - 2½ våningar höga, klädda med träpanel eller putsade och målade i ljusa färger eller rödmålade.
- Båtsmansstugorna från mitten av 1700-talet i stadens sydöstra del.
- Stadens kommersiella centrum kring Stora Torget med varuhus och bankpalats från början av 1900-talet, ofta 2-4 våningar höga i sten och med putsade fasader.

Motiv av särskild relevans i detta fall

- Trä- och småstad präglad av sin nära och visuella kontakt med vattnet.
- Småskalig trähusbebyggelse från 1700-talet till 1900-talet.

Uttryck som riskerar att påverkas av den föreslagna byggnationen.

- S:ta Gertruds medeltida kyrka med kringliggande miljö.
- Trästädsbebyggelse från 1700- till 1900-talet med hus som vanligtvis är 1½ - 2½ våningar höga, klädda med träpanel eller putsade och målade i ljusa färger eller rödmålade.
- Båtsmansstugorna från mitten av 1700-talet i stadens sydöstra del.
- Stadens kommersiella centrum kring Stora Torget med varuhus och bankpalats från början av 1900-talet, ofta 2-4 våningar höga i sten och med putsade fasader.

Bakgrund gällande motiv och uttryck för riksintresseområde Västervik (H90)

Före 2015 var riksintresseområdet betydligt större än idag. Gränsen låg som en ring runt stora delar av centrala staden och även stora delar av Norrlandet. Då ingick även Västerviks sjukhusområde inom riksintressets gräns. Ny gräns för ett mindre område drogs upp 2015 i syfte att tydliggöra det verkligt riksintressanta. Efter denna ändring ingår bara de äldsta delarna av staden i riksintresset.

En ändring 2015 var också att begreppet "stadens siluett" ströks ur riksintressebeskrivningen. Detta innebär inte att stadens siluett eller stadsbilden är ointressant när man tittar på hur en förändring påverkar riksintresset. Stadens siluett och stadsbilden har betydelse för bärande element i såväl motiv som uttryck till riksintres-

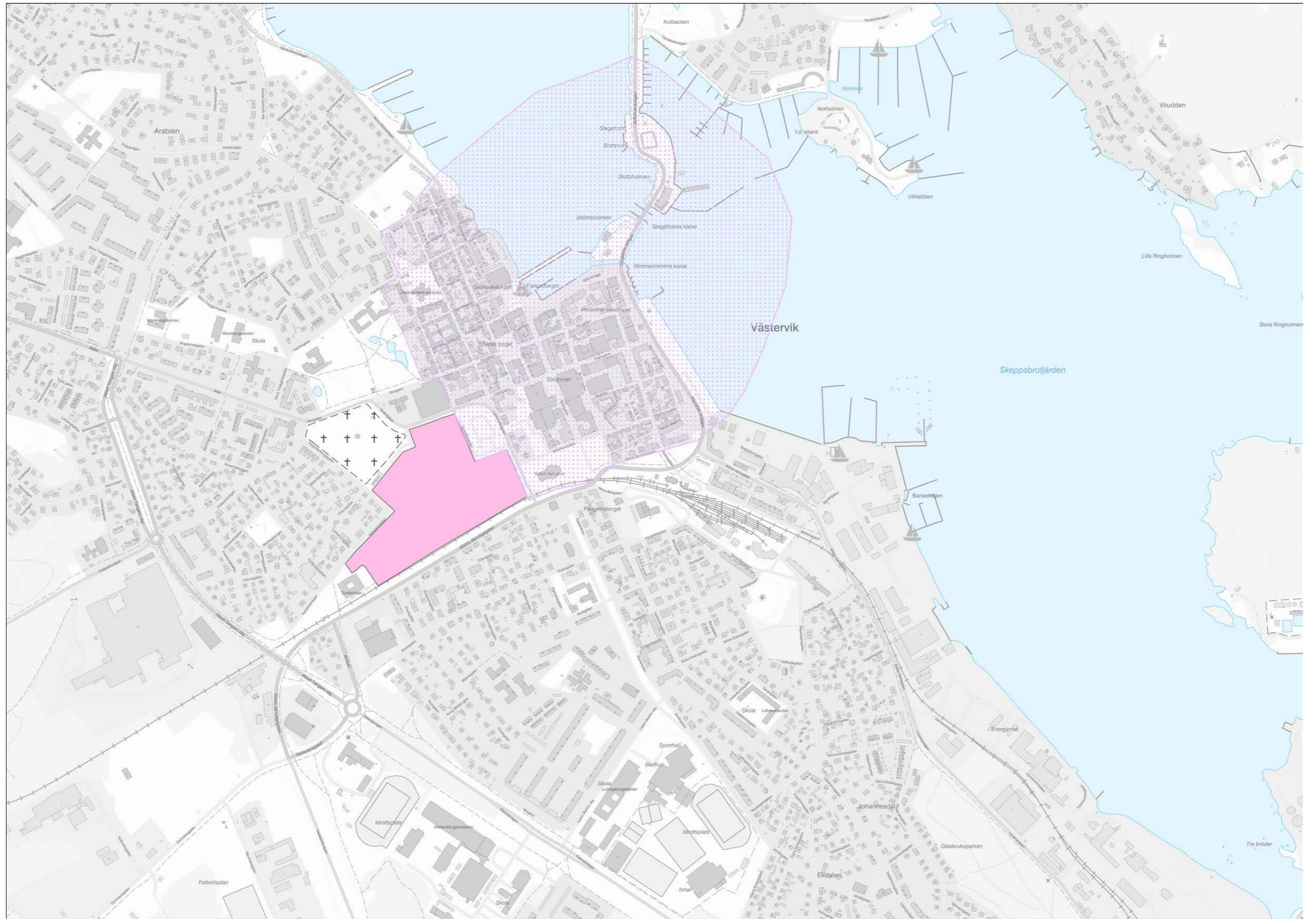
set, så som "trä- och småstad, "småskalig trähusbebyggelse" ur motivtexten och "trästädsbebyggelse från 1700-1900-talet med hus som vanligtvis är 1½ - 2½ våningar höga" i uttrycket.

I Riksantikvarieämbetets beslutshandling till reviderat riksintresse, daterad 2015-06-23, konkluderar myndigheten med följande mening som också stödjer ovan resonemang:

De stadskvarter som tillkommit som en följd av Västerviks ursprungliga betydelse som hamn- och handelsstad samt hur detta idag präglar stadsbilden utgör det centrala i riksintresset.

Begreppet *stadsbild* används i föreliggande kulturmiljöunderlag som ett övergripande begrepp på det sätt som ordet används i t ex plan- och bygglagen. Det kan handla om hur en byggd miljö uppfattas på olika avstånd och i förhållande till varandra, men kan också avse exempelvis hur enskilda gaturum är utformade. Begrepp som kan användas för att beskriva stadsbilden är till exempel högt/lågt, tätt/glest och enhetligt/varierat. I föreliggande arbete används begreppet främst i de vyer som ligger i nära anslutning till sjukhusområdet.

Begreppet *stadens siluett* är mer begränsat och avser hur staden uppfattas sett mot horisonten, ett slags avtryck av stadens profil som ofta stannar i folks minne. Avgörande för stadssiluetten är stadens geografiska förutsättningar, naturlandskapets form och typ samt bebyggelsens utformning och placering i landskapet. En stadssiluett upplevs i sin helhet antingen från öppna stadsrum (torg, park, vattenrum) där bebyggelsen kan betraktas som en front på håll, eller från höjder i stadslandskapet där överblick kan nås. Speciella byggnader som ögonen fastnar på, solitärbyggnader med igenkännbar form eller högre höjd i samverkan med omgivande bebyggelse har stor påverkan på siluettens karaktär.

Detaljplaneområde (rosa) med riksintresset för kulturmiljövården (skrafferat).

Även åtgärder utanför ett riksintresseområde kan påtagligt skada

I RAÄ:s handbok rörande kulturmiljövårdens riksintressen finns följande relevanta information om områden som ligger utanför gränsen för ett riksintresse (sida 58), och att förändringar även inom ett sådant område kan innebära påtaglig skada.

Avgörande för om en exploateringsåtgärd innebär påtaglig skada på ett riksintresse är inte om åtgärden vidtas inom det avgränsade riksintesseområdet utan åtgärdens påverkan på de värden som ligger till grund för riksintresseutpekandet. Exploateringsåtgärder utanför det utpekade riksintresset kan påverka förståelsen och läsbarheten av riksintressets värden och innebära en påtaglig skada. Förarbeten till hushållningsbestämmelsen uttrycker tydligt att även åtgärder utanför den geografiska avgränsningen kan påtagligt skada ett riksintresse. Åtgärder som visuellt dominerar landskapet eller ändrar kulturlandskapets karaktär kan ha en betydande påverkan på en riksintressant kulturmiljö även då åtgärden genomförs utanför området.

Planering med hänsyn till stadsbild och kulturvärden

Enligt plan- och bygglagen ska hänsyn tas till stadsbilden och kulturvärdena på platsen när ny detaljplan tas fram eller bygglov handläggs. Detta tydliggörs i PBL 2 kap 6§:

Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till

1. stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan,

Det berörda områdets känslighet inför förändring

I Raä:s tidigare nämnda handbok för hantering av riksintressen tydliggörs att landskapets läsbarhet är en väsentlig bedömningsgrund vid analyser av förändringars påverkan. Det handlar om möjligheten till förståelse och upplevelse av det riksintressanta sammanhanget. Det konstateras också att olika typer av riksintressen är känsliga för olika typer av förändringar.

Riksintresset Västervik (H90) har analyserats i flera tidigare arbeten, som tidigare nämnts och finns upptagna i källförteckningen. Här har utifrån handboken och staden Västervik konstaterats att följande är relevant:

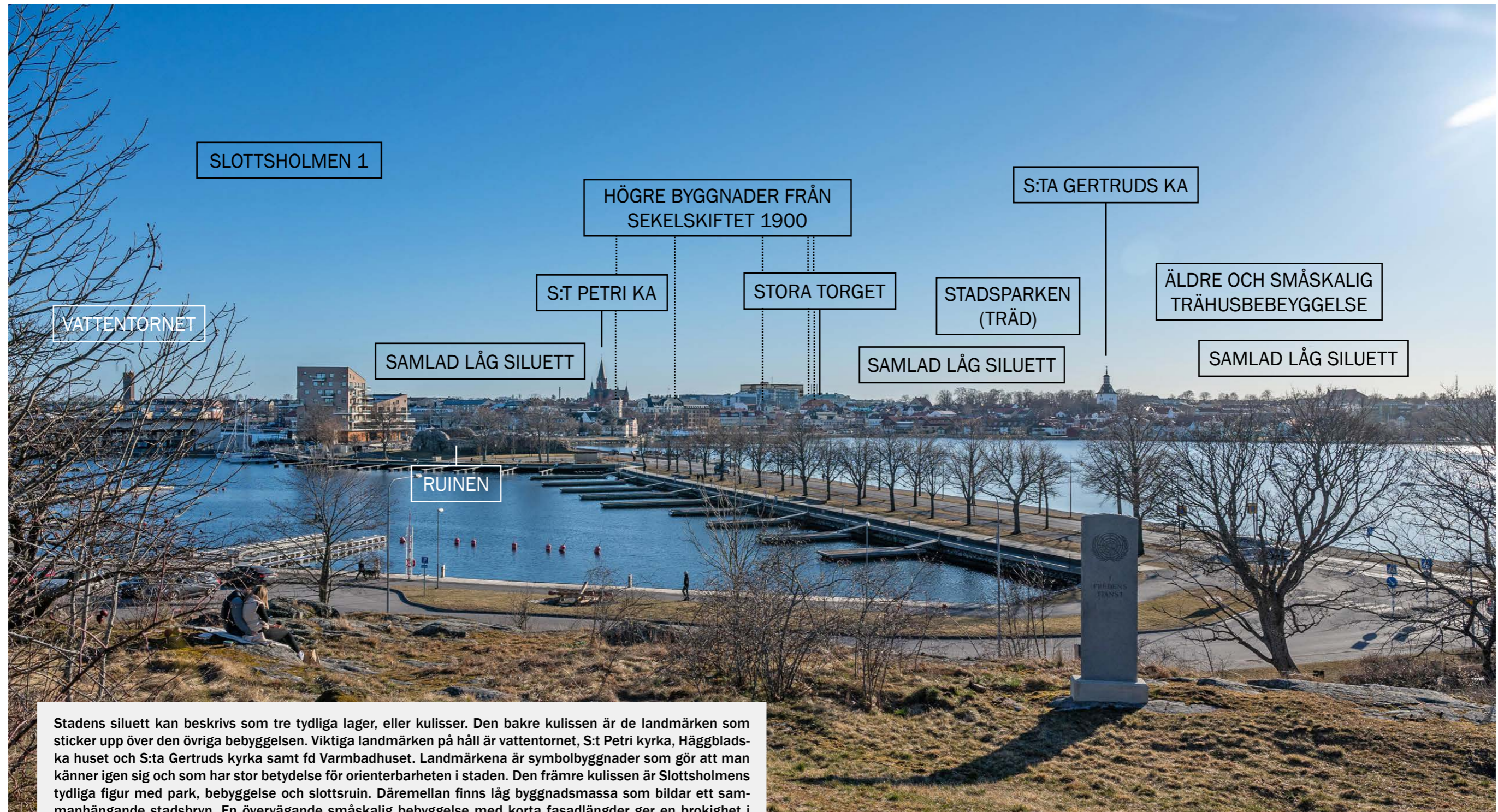
"Riksintressen där uttrycken återspeglar olika tiders kontinuerliga nyttjande av en viss plats kan vara känsliga för tillägg som förändrar eller bryter mot platsens specifika förutsättningar och egenskaper" och att "Riksintressen där landskapet är präglad av och värdena är knutna till utvecklingen av en viss verksamhet eller aktivitet över tid, kan vara känsliga för tillägg som saknar samband med verksamheten eller aktiviteten".

Man ska också ha i åtanke den kumulativa effekten av flera förändringar som, var för sig i liten grad, påverkar negativt. I handboken påtalas: "Att ett riksintresse är påverkat av sentida förändringar och moderna inslag behöver inte innebära att miljön redan är skadad, att den är mindre känslig för ytterligare förändringar av samma slag eller att den tål alla typer av tillägg. I de fall då tidigare förändringar har inverkat negativt på miljöns kapacitet att särskilt väl återspegla ett riksintressant kulturhistoriskt sammanhang bör dock dessa förändringar beaktas i bedömningen av påtaglig skada. Summan av tidigare skada och tillkommande skada kan tillsammans innebära att riksintresset påtagligt skadas (kumulativ skada)".

Västervik - stadsrum och bebyggelse

Beskrivningen av Västerviks stad under denna rubrik är huvudsakligen hämtad från Lejonet 2, Västervik, Antikvarisk volymstudie....2019 av Reuter Metelius Kulturmiljöspecialister. Ett par kompletteringar har gjorts rörande sjukhusområdet. Dessa meningar är markerade med kursiv stil.

I stadsrummen finns en historisk avläsbarhet tack vare den välbevarade och tydligt upplevbara stadsplanen och tomtstrukturen i kombination med välbevarad äldre bebyggelse från olika utbyggnadsepoker. Helhetsintrycket av dagens stadsbild har mycket bevarat av det som skapades under omfattande omdaningarna av den äldre trästaden genomfördes kring sekelskiftet 1900. Därtill kommer några ytterligare historiska skeden som är särskilt tydligt avläsbara i stadsbilden. S:ta Gertruds kyrka är den enda kvarvarande medeltida byggnaden. Den bevarade renässansplanen med linjeräta gator och kvadratiska tomter i Västerviks äldsta delar tillkom under återuppbyggnaden efter 1677 års brand som ödelade i princip hela staden. 1700-talet lämnade efter sig ståtliga borgarhus längs Storgatan, Hamngatan, Rådhusgatan och Strömsgatan samt rådhuset. Under 1800-talets senare del inleddes det som på bara några årtionden skulle komma att resultera i en genomgripande förändring av stadsiluetten. Fram till dess var mycket av karaktären från den medeltida stadssiluetten bevarad med samlad låg trähusbebyggelse kring kyrkan och en karaktäristisk svit av sjögårdar och bryggor längs med Gamlebyviken. Detta byggdes nu bort för att lämna plats åt Strandvägen och en rad större affärs- och bostadshus uppfördes. Utanför den gamla staden hade en ny kyrkogård anlagts redan på 1830-talet. Därefter tillkom stadsparken, sjukhusområdet, läroverket, järnvägen, fängelset m fl stora satsningar som låg i tiden och som påverkade stadsbilden. Tillsammans skapade dessa tillägg ett sammanhängande park- och institutionstråk som ännu är väl avläsbart i stadsmiljön. Västervik fick också en ny kyrka 1905 och staden växte åt norr, söder och väster. Flertalet stora industrier växte fram. Varmbad-

Stadens siluett kan beskrivs som tre tydliga lager, eller kulisser. Den bakre kulissen är de landmärken som sticker upp över den övriga bebyggelsen. Viktiga landmärken på håll är vattentornet, S:t Petri kyrka, Häggbladska huset och S:ta Gertruds kyrka samt fd Varmbadhuset. Landmärkena är symbolbyggnader som gör att man känner igen sig och som har stor betydelse för orienterbarheten i staden. Den främre kulissen är Slottsholmens tydliga figur med park, bebyggelse och slottsruin. Däremellan finns låg byggnadsmassa som bildar ett sammanhängande stadsbryn. En övervägande småskalig bebyggelse med korta fasadlängder ger en brokighet i form- och färg typisk för historiska trä- och småstäder. Färgskalan är harmonisk/mild i nyanser av umbra- och ockrakulörer med enstaka inslag av tegel, vitt och rött. Taklandskapet bildas framförallt av sadeltak.

Denna beskrivning av Västerviks stads siluett är hämtad från Lejonet 2, Västervik, Antikvarisk volymstudie.... 2019 av Reuter Metelius Kulturmiljöspecialister.

huset på Strömsholmen, kallbadhuset samt den gamla restaurangen på Slottsholmen uppfördes. Att Västervik ursprungligen hade två stadskärnor kan idag avläsas av att gatunätet i öst-västlig riktning inte är helt parallellt. Under 1400- och 1500-tal fanns det en stadsbebyggelse runt S:ta Gertruds kyrka och en annan vid den yttre hamnen; området vid dagens Skeppsbrokajen. Under 1600-talet återuppbyggdes staden efter en brand enligt renässansens stadsplaneideal med regelbundna kvarter och breda gator i en sk rutnätsplan. Staden bands planmässigt sett ihop med hjälp av Storgatan och torget. Till skillnad från andra svenska städer med renässansplan behölls strandtomternas indelning med långsmala tomter och oregelbunden strandkant. Andra samtida renässansstäder fick stenskodda strandkajer och bred strandgata. Hänsyn togs även till kvarterens inre tomtstruktur och utgör idag ett minne från medeltidens ägogränser. Många Västervikshus kan dateras från tidigt 1700-tal. Den äldre trähusbebyggelsens nuvarande karaktär är emellertid mestadels ett resultat av 1850-talets reveteringar. Och förvånansvärt många fasader har utsatts för sentida ovarsamma tilläggsisoleringar samt panelning som frångår byggnaden mycket av dess ursprungliga karaktär. De mest omfattande omdaningarna av Västerviks stadskärnan skedde runt sekelskiftet 1900. Helhetsintrycket av dagens stadsbild har mycket kvar av det som skapades då. Under 1900-talets senare del innebar rivningar av industribyggnader på Strömsholmen samt tändsticksfabriken på Norrlandet stora förändringar. Under 1960- och 70-talen genomfördes en hel del cityförnyelse i stadskärnans centrala delar. *Under den perioden förändrades även sjukhusområdet och fick än större byggnader än tidigare och i modernistisk stil.*

Det samlade helhetsintrycket av Västervik är en stad starkt präglad av sina naturgivna förutsättningar; topografin och läget vid vattnet. Det handlar dels om vyer och orientering i stadsrummet, dels om bebyggelsens orientering och utformning och dels om inslag av märkbar topografi och vattenrelaterade strukturer i staden. De stora öppna vattenytorna och den in mot vattnet sluttande topografin ger tillsammans med en relativt låg stadssiluetter ger särskilt goda förutsättningar för landmärken i Västervik. Västervik

Stora torget med rådhuset. Foto: Kalmar läns museum.

är framför allt en småstadsmiljö med välbevarad renässansplan, trähusmiljöer från 1700-talet och stenstadsbebyggelse från sekelskiftet 1900 samt ett relativt stort antal kulturhistoriskt värdefulla enskilda byggnader. S:ta Gertruds kyrka, de smala strandtomterna samt Stegeholms slottsruin utgör medeltida spår. Stora delar av stadskärnan utgörs av miljöer med relativt enhetliga övergripande karaktärsdrag som t ex en låg byggnadsskala, traditionella trähus och orienteringen mot vattnet. Brokigheten finns i dessa miljöer

på en mer detaljerad nivå som i t ex olikanockriktningar, fönsterutformning samt grad av bevarande. Kring Grönsakstorget och i ett område söder därom finns å andra sidan gott om kontrastrika möten med en hel del exempel på moderna byggnader som tydligt bryter mot den i övrigt småskaliga volymuppbyggnaden och stadens grammatik. Byggnadstraditionen och 1830 års byggnadsordning har bidragit till att den äldre stadsbebyggelsen är relativt enhetlig och formmässigt återhållen.

Några miljöbilder från centrala Västervik. Foto: Kalmar läns museum.

Kv Läkaren 9 med omgivning

Sjukhusområdet ligger utmed en av stadens viktigaste infartsleder, nära stadens historiska centrum. De storskaliga byggnaderna är en tydlig markör för områdets funktion. När området började tas i anspråk som sjukhusområde utgjorde det en del av det park- och institutionsstråk som växte fram i det som i mitten av 1800-talet var stadens utkant. Delar av det här området utgörs också av gamla läroverket (Ellen Keyskolan) S:t Petri kyrka, fängelset, järnvägen och järnvägsstationen. Park- och institutionsstråket är fortfarande tydligt och en uttalat viktig del av stadens utveckling och kulturhistoriska värde, något som också lyfts fram i kulturmiljöprogrammet för Västerviks kommun.

Sjukhusområdet idag är storskaligt med byggnadskroppar som tar plats och dominerar sin omgivning. Området utmärks av den modernistiska arkitekturen från 1950-70-talen. Byggnaderna trappas upp i höjd mot väster. S:t Petri kyrka, som när den byggdes var tänkt att vara den dominerande byggnaden och det viktigaste landmärket i området, har fått konkurrens av sjukhusområdets höga, stora byggnader. Genom "upptrappningen" av sjukhusbyggnadernas höjder ges ändå kyrkan ett fritt utrymme och från flera blickpunkter intar den fortfarande en dominerande plats i stadsrummet. Även den gamla läroverksbyggnaden intill har ett fritt läge i stadsbilden och en öppen yta mot den historiska stadens front.

Där sjukhusområdet möter den historiska staden sker ett möte mellan storskaligt och delvis luftigt och småskaligt och tätt. Detta ger en möjlighet till avläsbarhet av historiska strukturer. Besökare möter riksintresset för kulturmiljövården Västervik H 90 precis i gränsen mellan sjukhusområdet /institutionsstråket och den äldre staden. Det äldre rätvinkliga gatunätet ger vissa ingångar i staden med långa siktlinjer, från sjukhusområdet mot öster (Båtsmansstugorna, vattenkontakt) och norr (S:ta Gertruds kyrka). På samma vis blir siktlinjerna från den gamla staden mot sjukhusområdet långa, från exempelvis Båtsmansstugorna och S:ta Gertruds kyrka där sjukhusområdet hamnar i fonden.

För mer information om sjukhusområdet hänvisas till den bebyggelsehistoriska utredning som tagits fram för kv Läkaren 9 och 11.

Här syns sjukhusområdet till väster. Till höger syns en del av S:t Petri kyrka i tegel och i fonden S:ta Gertrud kyrkas torn. Foto: Kalmar läns museum.

Några miljöbilder visar hur sjukhusområdet möter omgivande bebyggelse. Foto: Kalmar läns museum.

Volymstudie

Etapperna som bedöms

En större förändring i ett område kan konsekvensbedömmas utifrån olika aspekter. Här har sjukhusets planerade ombyggnad och utbyggnad bedömts utifrån den etappindelning som Region Kalmar gjort. Valda etapper som visas är nr 5, 7 och 10, vilka är de som bedöms ha störst inverkan på stadens siluett och stadsbilden. Utgångspunkten är nuläget, etapp 0, med en färdig ny psykiatribyggnad, kallad hus 02. Under 2022 pågår byggnation av hus 02. De olika etapperna illustreras med enkla volymer som till sin utbredning och höjd motsvara planerad byggnation. Utbredningen och höjden är beräknad utifrån de behov som finns av ytor för vård över flera decennier framöver. Dessa beräkningar är utförda av Region Kalmar län inom framtagna Lokalstrategiplan.

Vyerna

De olika etapperna har studerats i förhållande till riksintressets (Miljöbalken) olika värde teman/kärnvärden och dess uttryck i stadens olika skalnivåer: staden som helhet/stadssiluetten respektive betydande och relevanta stads- och gaturum. Etapperna har också bedömts utifrån påverkan på stadsbilden i förhållande till plan- och bygglagens krav på hänsyn till stadsbilden och kulturvärdena på platsen (samt intresset av en god helhetsverkan) (PBL 2 kap 6§).

Etapperna bedöms utifrån den visuella upplevelsen ur tjugoen vyer. Vyerna kan kategoriseras utifrån fyra olika teman:

- Vyer som möjliggör en upplevelse av stadslandskapet och stadens siluett på håll.
- Vyer som utgör de första intrycken av stadsbilden vid angöring till staden eller stadskärnan.
- Vyer från ur stadsbilda- och kulturmiljöperspektiv särskilt betydande/symboladdade stads- och gaturum (inifrån staden).
- Vyer längs det berörda kvarteret angränsande gator. (Stadssiluetten upplevd inifrån staden.)

Beskrivande text till de vyer som även fanns med i volymstudien för kv Lejonet utförd av Reuter Metelius Kulturmiljöspecialister har återanvänts i föreliggande arbete. För nya vyer har föreliggande utrednings författare skrivit nya texter.

Följande vyer har studerats avseende stadens siluett på håll:

1. Vy från Blockholmshålet.
2. Vy från Kulbacken.
3. Vy från Slottsholmen.
4. Vy från Industrigatans högsta punkt.
5. Vy från Sankta Gertruds väg mot sjukhuset.
14. Vy från bryggan vid Gränsö slott mot staden.
15. Vy från Folkparksvägen mot öster.
17. Vy från Dichmansgatan mot nordost.
18. Vy från Trebrödersundsbron mot nordväst.

Följande vyer har studerats avseende stadens siluett och stadsbilden inifrån staden:

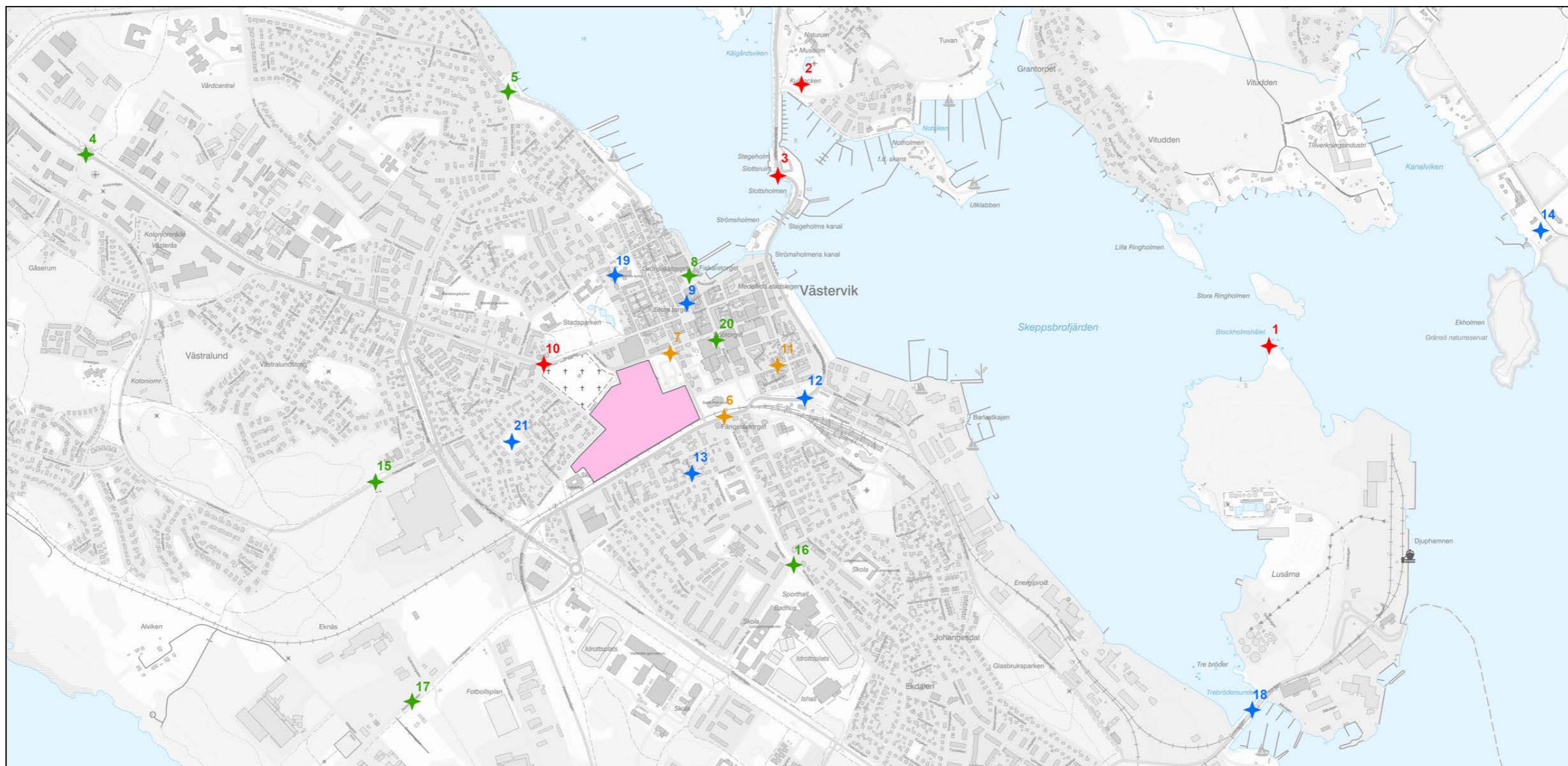
6. Vy från Södra Järnvägsgatan/Esplanaden mot sjukhuset.
7. Vy från Kvarngatan/Östra Kyrkogatan mot sydväst
8. Vy från Fiskaretorget mot sjukhuset (mot söder).
9. Vy från Stora torget mot sjukhuset (mot sydväst).
10. Vy från Korsningen Allén/Storgatan/Folkparksvägen mot sjukhuset.
11. Vy från Båtsmansstugorna mot väster.
12. Vy från järnvägsstationen mot sjukhuset.
13. Vy från Kaptensgatan mot sjukhuset (mot norr).
16. Vy från Esplanaden/Lektor Berlins väg mot sjukhusområdet och S:t Petri kyrka.
19. Vy från St:a Gertruds kyrka, Östra Kyrkogatan, mot sjukhuset.
20. Vy från Spötorget mot sjukhusområdet.
21. Vy från Stenhagstorget mot sjukhusområdet.

Bedömningskriterier

Utifrån tidigare genomförda utredningar och riksintressebeskrivningen gällande riksintressets fysiska uttryck i Västervik har det gjorts en bedömning av vilka komponenter i stadsbilden som är relevanta att ha som bedömningskriterier. Värde motivet "trä- och småstad" samt "småskalig trähusbebyggelse" och i viss mån "stadsplan från 1670-talet" är relevanta kriterier. Varken S:t Petri kyrka eller stadssiluetten nämns specifikt i riksintressebeskrivningen men har tagits med som bedömningskriterier i volymstudien som uttryck för värde motivet trä- och småstad. Även gaturummens karaktär och proportioner i anslutning till sjukhusområdet har tagits med då den riksintressanta stadsmiljön upplevs även från den plats där sjukhusområdet/institutionsstråket möter den gamla, täta staden. Det senare har också betydelse för bedömningen av hänsynstagande till stadsbilden utifrån PBL.

Bedömningskriterierna för volymstudien är följande:

- Trä- och småstad.
- Stad vid vattnet.
- Stadens samlade, låga siluett med vissa historiska landmärken, särskilt kyrkorna, S:t Gertrud och S:t Petri.
- Småskalig trähusbebyggelse med bl a Båtsmansstugorna.
- Utbyggnadsepoken från perioden kring sekelskiftet 1900.
- Hänsynstagande till stadsbilden och kulturvärdena på platsen (utifrån PBL).

Kartan visar vilka tjugoen vyer som har studerats. Varje vy är märkt med en kulör som visar vilken grad av påverkan som föreligger.

★ För 4 av vyerna är bedömningen, för ett helt genomfört projekt (etapp 10), att konsekvensen är stor till mycket stor och att det leder till hög grad av påverkan. Dessa vyer är markerade med rött och presenteras först i denna studie, vyerna 1, 2, 3 och 10.

★ För 3 av vyerna är bedömningen, för ett helt genomfört projekt (etapp 10), att konsekvensen är måttlig till stor och att det leder till en negativ påverkan. Dessa vyer är markerade med orange, vyerna 6, 7 och 11.

★ För 7 av vyerna är bedömningen, för ett helt genomfört projekt (etapp 10), att konsekvensen är marginell till måttlig och att det ger en viss påverkan till påverkan. Dessa vyer är markerade med blått, vyerna 9, 12, 13, 14, 18, 19 och 21.

★ För 7 av vyerna är bedömningen, för ett helt genomfört projekt (etapp 10), att konsekvensen är ingen eller marginell och att det ger en obefintlig påverkan. Dessa vyer är markerade med grönt, vyerna 4, 5, 8, 15, 16, 17 och 20.

De röda vyerna presenteras först i denna studie, följt av orange, blå och gröna vyer.

Volymstudie. 1. Vy från Blockholmshålet. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

Vyn från Blockholmshålet ingår i infartsvägen till staden från Skeppsbrofjärden och erbjuder en överblick över stadsfronten åt nordost och vattenrummet. Vyn är symbolisk då sjövägen historiskt sett har varit den mest naturliga vägen till staden. Här upplevs på ett tydligt sätt riksintressemotiveringen "Trä- och småstad präglad av en nära och visuell kontakt med vattnet". Bedömningskriterier att särskilt beakta i denna vy:

- Stadens samlade, låga siluett med kyrkorna som landmärken.
- Trä- och småstad.
- Stad vid vattnet.

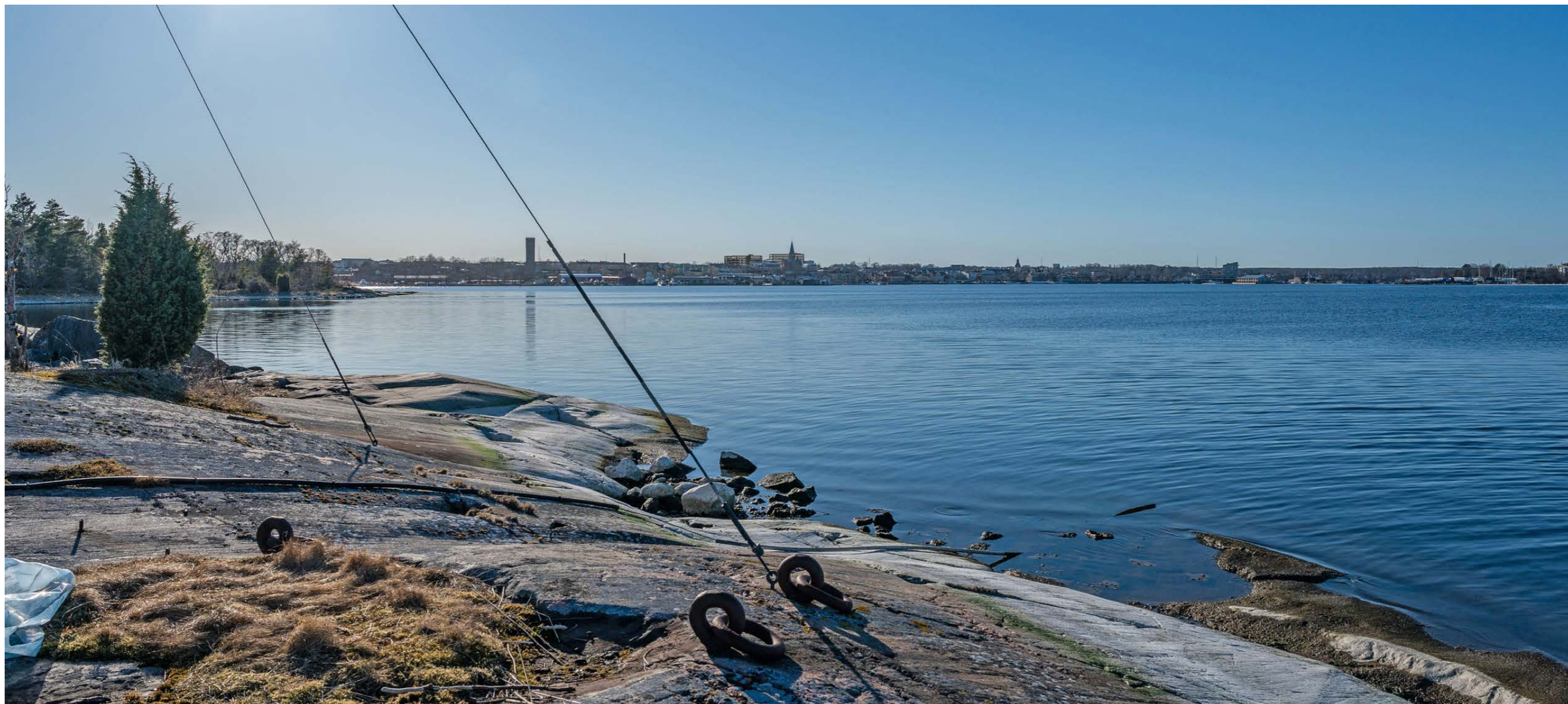
Värde och känslighet

Ett mycket högt kulturhistoriskt värde, överblickbarheten samt den övergripande enhetligheten innebär sammantaget en hög grad av känslighet för tillägg av nybebyggelse som bryter mot den befintliga karaktären. Den distanserade betraktelsepunkten, brokigheten samt tätheten i bebyggelsen innebär en viss tålighet men förutsätter ett respektfullt förhållningssätt och anpassning till den befintliga miljön. (Som exempel kan nämnas att den relativt storskaliga och öppet placerade byggnaden på Slottsholmen 1 smälter in väl i stadssiluetten i denna vy tack vare en anpassning av volymuppbyggnad och materialval/färgsättning). Vyn är särskilt känslig för:

- Objekt/strukturer som bryter mot skalan i bredd eller höjd - stör stadssiluettens samlade karaktär.
- Objekt och strukturer som utmanar kyrkorna som landmärken - slår ut symbolladdade blickfång.

Volymstudie. 1. Vy från Blockholmshålet. Etapp 5.

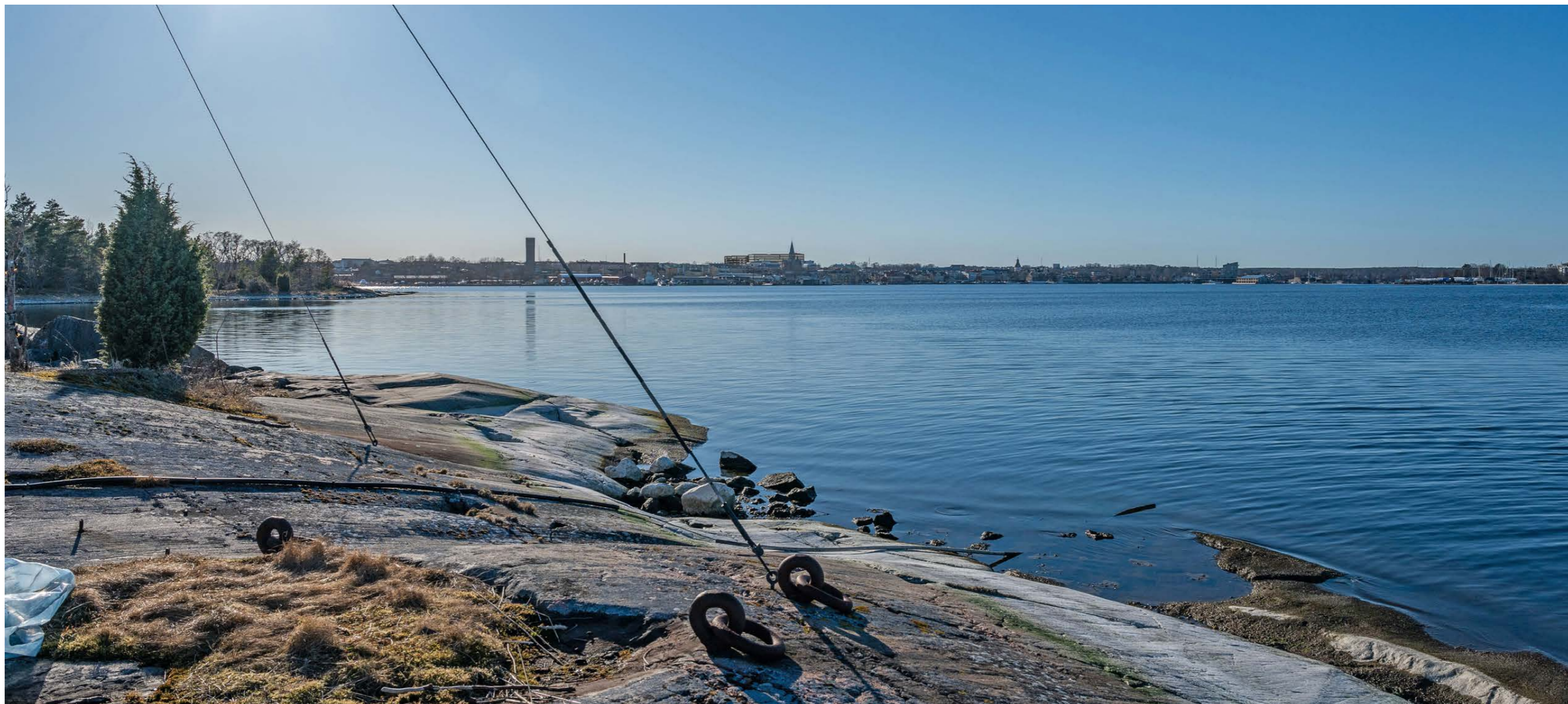
Etapp 5

Etapp 5 innebär måttliga till stora negativa konsekvenser för riksintressets uttryck i denna vy genom att en högre och mer utbredd byggnadsvolym tillförs. Volymen sticker upp, är relativt utbredd och blir ett blickfång som i viss mån utmanar S:t Petri kyrkas roll som landmärke.

Måttliga till stora negativa konsekvenser + Hög grad av känslighet = Hög grad av negativ påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Volymstudie. 1. Vy från Blockholmshålet. Etapp 7.

Etapp 7

Etapp 7 innebär stora negativa konsekvenser för riksintressets uttryck i denna vy genom att en högre och mer utbredd byggnadsvolym tillförs. Volymen sticker upp, är kraftigt utbredd och blir ett blickfång som utmanar S:t Petri kyrkas roll som landmärke.

Stora negativa konsekvenser + Hög grad av känslighet = Hög grad av negativ påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Volymstudie. 1. Vy från Blockholmshålet. Etapp 10.

Etapp 10

Etapp 10 innebär stora negativa konsekvenser för riksintressets uttryck i denna vy genom att en högre och mer utbredd byggnadsvolym tillförs. Volymen sticker upp, är kraftigt utbredd och blir ett blickfång som utmanar S:t Petri kyrkas roll som landmärke. Volymen ger stora konsekvenser för hela stadssiluetten.

Stora negativa konsekvenser + Hög grad av känslighet = Hög grad av negativ påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Volymstudie. 2. Vy från Kulbacken. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

Vyn från Kulbacken erbjuder stadens signatursiluetten såsom många upplever den. Tack vare det öppna vattenrummet möjliggörs en överblick över staden på nära håll, inifrån staden. Här sammanfattas och visualiseras riksintresset på ett tydligt sätt. Bedömningskriterier att särskilt beakta i denna vy:

- Stadens samlade, låga siluett med kyrkorna som landmärken.
- Trä- och småstad.
- Stad vid vattnet.
- Utbyggnadsepoken från perioden kring sekelskiftet 1900.

Värde och känslighet

Ett mycket högt kulturhistoriskt värde. Överblickbarheten samt den övergripande enhetligheten innebär sammantaget en hög grad av känslighet för tillägg av nybebyggelse som bryter mot den befintliga karaktären. Den distanserade betraktelsepunkten, brokigheten samt tätheten i bebyggelsen innebär en viss tålighet men förutsätter ett respektfullt förhållningssätt och anpassning till den befintliga miljön. Hus O2 på sjukhusområdet har lagt till något till höjdupplevelsen av sjukhusområdet som är en del av fonden. Observera att tidigare storskaliga tillägg inte sänker känsligheten i

denna vy utan bygger på den påverkan på riksintresset som bedöms i föreliggande underlag. Vyn är särskilt känslig för:

- Objekt/strukturer som bryter mot skalan i bredd eller höjd - stör stadssiluetterns samlade karaktär.
- Objekt och strukturer som utmanar kyrkorna som landmärken - slår ut symbolladdade blickfång.

Volymstudie. 2. Vy från Kulbacken. Etapp 5

Etapp 5

Etapp 5 innebär stora negativa konsekvenser för riksintressets uttryck i denna vy genom att en hög och utbredd byggnadsvolym tillförs till stadssiluetten. Volymen (uppfattas som en volym på långt håll) sticker upp, är relativt utbredd och ökar på en storskalig struktur som bryter mot karaktären av en historisk trä- och småstad. Sjukhusområdet blir mer dominant i stadsbilden. Stadssiluetten omformas genom att horisontlinjen höjs och kyrkornas dominans i stadsbilden försvagas.

Stora negativa konsekvenser + Mycket hög grad av känslighet =Hög grad av negativ påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Möjligen kan negativa effekter mildras genom en anpassad gestaltning.

Volymstudie. 2. Vy från Kulbacken. Etapp 7.

Etapp 7

Etapp 7 innebär stora till mycket stora negativa konsekvenser för riksintressets uttryck i denna vy genom att en hög och utbredd byggnadsvolym tillförs. Volymen (uppfattas som en volym på långt håll) sticker upp, är mycket utbredd och ökar på en storskalig struktur som bryter mot karaktären av en historisk trä- och småstad. Sjukhusområdet blir dominant i stadsbilden. Stadssiluetten omformas genom att horisontlinjen höjs och kyrkornas dominans i stadsbilden försvagas.

Stora till mycket stora negativa konsekvenser + Mycket hög grad av känslighet =Hög grad av negativ påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Möjligen kan negativa effekter mildras genom en anpassad gestaltning.

Volymstudie. 2. Vy från Kulbacken. Etapp 10.

Etapp 10

Etapp 10 innebär stora till mycket stora negativa konsekvenser för riksintressets uttryck i denna vy genom att en hög och utbredd byggnadsvolym tillförs. Volymen (uppfattas som en volym på långt håll) sticker upp, är mycket utbredd och ökar på en storskalig struktur som bryter mot karaktären av en historisk trä- och småstad. Sjukhusområdet blir dominant i stadsbilden. Stadssiluetten omformas genom att horisontlinjen höjs och kyrkornas dominans i stadsbilden försvagas.

Stora till mycket stora negativa konsekvenser + Mycket hög grad av känslighet =Hög grad av negativ påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Möjligen kan negativa effekter mildras genom en anpassad gestaltning.

Volymstudie. 3. Vy från Slottsholmen. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

I vyn från Slottsholmen syns stadens signatursiluett såsom den upplevs av många. Tack vare det öppna vattenrummet erbjuder vyn från Slottsholmen en överblick över staden på nära håll, inifrån staden. I vyn sammanfattas och visualiseras riksintresset på ett tydligt sätt. I denna vy finns en ett påtagligt inslag av utbyggnadsepoken kring sekelskiftet 1900. Bedömningskriterier att särskilt beakta i denna vy:

- Stadens samlade, låga siluett med kyrkorna som landmärken.
- Trä- och småstad.
- Stad vid vattnet.
- Utbyggnadsepoken från perioden kring sekelskiftet 1900.

Värde och känslighet

Ett mycket högt kulturhistoriskt värde, överblickbarheten samt den övergripande enhetligheten innebär sammantaget en hög grad av känslighet för tillägg av nybebyggelse som bryter mot den befintliga karaktären. Brokigheten (form och tidsskala), inslaget av bredare fasadbredder samt tätheten i bebyggelsen samt siluettens re-

lativt varierade horisontlinje innebär en viss tålighet för nya tillägg förutsatt ett respektfullt förhållningssätt till kulturmiljövärdena i den befintliga miljön. Observera att tidigare storskaliga tillägg, som sjukhusområdet utgör ett tydligt exempel på, inte sänker känsligheten i denna vy utan bygger på påverkan på riksintresset. Vyn är särskilt känslig för:

- Objekt/strukturer som bryter mot skalan i bredd eller höjd - stör stadssiluettens samlade karaktär.
- Objekt och strukturer som utmanar kyrkorna som landmärken -slår ut symbolladdade blickfång.

Volymstudie. 3. Vy från Slottsholmen. Etapp 5.

Etapp 5

Etapp 5 innebär stora negativa konsekvenser för riksintressets uttryck i denna vy genom att ytterligare en påtagligt högre och utbredd byggnadskropp tillförs vilket inverkar negativt på karaktären av trä- och småstad. Föreslagen volym (uppfattas som en volym på långt håll) blir ett nytt dominant inslag i stadssiluetten. Sjukhusområdet blir dominant. Stadssiluetten omformas genom att horisontlinjen höjs och kyrkornas dominans i stadsbilden försvagas. Skalförskjutning i förhållande till småstadens bebyggelse.

Stora negativa konsekvenser + Mycket hög grad av känslighet = Hög grad av negativ påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Möjligen kan negativa effekter mildras genom en anpassad gestaltning.

Volymstudie. 3. Vy från Slottsholmen. Etapp 7.

Etapp 7

Etapp 7 innebär stora negativa konsekvenser för riksintressets uttryck i denna vy genom att ytterligare en påtagligt högre och utbredd byggnadskropp tillförs vilket inverkar negativt på karaktären av trä- och småstad. Föreslagen volym (uppfattas som en volym på långt håll) blir ett nytt dominant inslag i stadssiluetten. Sjukhusområdet blir dominant. Stadssiluetten omforma genom att horisontlinjen höjs och kyrkornas dominans i stadsbilden försvagas. Skalförskjutning i förhållande till småstadens bebyggelse.

Stora negativa konsekvenser + Mycket hög grad av känslighet = Hög grad av negativ påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Möjligen kan negativa effekter mildras genom en anpassad gestaltning.

Volymstudie. 3. Vy från Slottsholmen. Etapp 10.

Etapp 10

Etapp 10 innebär stora negativa konsekvenser för riksintressets uttryck i denna vy genom att ytterligare en påtagligt högre och utbredd byggnadskropp tillförs vilket inverkar negativt på karaktären av trä- och småstad. Föreslagen volym (uppfattas som en volym på långt håll) blir ett nytt dominant inslag i stadssiluetten. Sjukhusområdet blir dominant. Stadssiluetten omforma genom att horisontlinjen höjs och kyrkornas dominans i stadsbilden försvagas.

Stora negativa konsekvenser + Mycket hög grad av känslighet = Hög grad av negativ påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Möjligen kan negativa effekter mildras genom en anpassad gestaltning.

Volymstudie. 10. Vy i korsningen Allén/Storgatan/Folkparksvägen mot sjukhuset. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

Vyn är förlagd över gamla kyrkogården och vidare över staden. Mitt i vyn finns S:t Petri kyrka och till vänster trä- och småstadens vidare siluett. Till höger i vyn befinner vi oss utanför riksintresset. Bedömningskriterier att särskilt beakta i denna vy:

- Stadens samlade, låga siluett med kyrkorna som landmärken.
- Trä- och småstad.
- Utbyggnadsepoken från perioden kring sekelskiftet 1900 (S:t Petri kyrka som huvudsaklig representant inom riksintresset i denna vy).

Hänsyn till stadsbilden och kulturvärdena på platsen

Vyn är förlagd över en del av det park- och institutionsstråk som har rötter i 1800-talet och som utvecklats och förändrats sedan dess. Stråket löper utanför den historiska stadskärnan och där ingår både gamla kyrkogården, det gamla läroverket och sjukhusområdet som syns i bild men även exempelvis järnvägen och järnvägsstationen bortom vyn. Åt vänster tar stadsparken vid som en del av stråket. Området är variationsrikt med delvis avläsbara årsringar. Utmärkande är större och delvis luftigt placerade byggnader varvat med kommunikationsstråk (gator, järnväg) och gröna

anlagda strukturer. Kyrkogårdens yta skyddas av kulturmiljölagen. Kyrkogårdens karaktär och upplevelsevärdena på platsen påverkas även av omgivande bebyggelse.

Värde och känslighet

Det höga kulturhistoriska värdet ger en hög grad av känslighet. Stadssiluettens småskalighet påverkas i nuläget av sjukhusområdets redan storskaliga bebyggelse. Variationen i området ger viss tålighet för tillägg och ändringar. Känsligt utifrån riksintresset är att utmana S:t Petri kyrkas roll som landmärke och upplevelsen av en låg stadssiluett. Känsligt utifrån stadsbilden är särskilt mötet mellan kyrkogården och sjukhusområdet.

Volymstudie. 10. Vy i korsningen Allén/Storgatan/Folkparksvägen mot sjukhuset. Etapp 5 och 7.

Etapp 5 och 7

Etapp 5 och 7 innebär i denna vy marginell konsekvens för riksintresset.

Etapp 5 och 7 innebär i denna vy stor negativ konsekvens för stadsbilden. Volymerna på sjukhusområdet blir större och högre vilket driver upp skalan som helhet. Det känsliga mötet mellan kyrkogård och sjukhusområdet påverkas negativt.

Stora negativa konsekvenser + Hög grad av känslighet = Hög grad av negativ påverkan på stadsbilden i denna vy.

Goda möjligheter finns att mildra påverkan genom en anpassad gestaltning.

Volymstudie. 10. Vy i korsningen Allén/Storgatan/Folkparksvägen mot sjukhuset. Etapp 10.

Etapp 10

Etapp 10 innebär i denna vy måttlig konsekvens för riksintresset.

Etapp 10 innebär i denna vy stor negativ konsekvens för stadsbilden. Volymerna på sjukhusområdet blir större och högre vilket driver upp skalan som helhet. Det känsliga mötet mellan kyrkogård och sjukhusområdet påverkas negativt. S:t Petri kyrkas funktion som landmärke i en låg stadssiluett utmanas.

Stora negativa konsekvenser + Hög grad av känslighet = Viss negativ påverkan på riksintressets kärnvärden och hög grad av negativ påverkan på stadsbilden i denna vy.

Goda möjligheter finns att mildra påverkan genom en anpassad gestaltning.

Volymstudie. 6. Vy från Södra Järnvägsgatan/Esplanaden mot sjukhuset. Nuläge.

Uttryck för riksintressets kärnvärden i vyn

Vyn är förlagd i gränsen till riksintresset, men bortom det från det, i riktning över sjukhusområdet. S:t Petri kyrkan ingår i själva riksintresseområdet.

Stadsbilden och kulturvärdena på platsen

Vyn är förlagd över en del av det park- och institutionsstråk som har rötter i 1800-talet och som utvecklats och förändrats sedan dess. Stråket löper utanför den historiska stadskärnan och där ingår såväl gamla Navigationsskolan, S:t Petri kyrka och sjukhu-

sområdet som syns i bild men bortom vyn även gamla läroverket, gamla kyrkogården och stadsparken. Utmärkande är större och delvis luftigt placerade byggnader varvat med kommunikationsstråk (gator, järnväg) och gröna anlagda strukturer. S:t Petri kyrka är dominant i området med sin påkostade arkitektur och tydliga sakrala prägel. Sjukhusområdet karaktäriseras av en blandad arkitektur i stora volymer där äldre och nyare byggnader möter varandra. Bedömningskriterier att särskilt beakta i denna vy:

- Hänsynstagande till stadsbilden och kulturvärdena på platsen.

Värde och känslighet

Vyn har ett högt kulturhistoriskt värde främst kopplat till upplevelsen av park- och institutionsstråk och till förståelsen för det fysiska mötet mellan den historiska stadskärnan och expansionen under 1800-talet och framåt. Viktig är S:t Petri kyrkas framträdande position i stadsbilden. Området har en hög grad av känslighet men också viss tålighet med anledning av att området har en varierad och uppbruten arkitektur och delvis är storskaligt.

Volymstudie. 6. Vy från Södra Järnvägsgatan/Esplanaden mot sjukhuset. Etapp 5.

Etapp 5

Etapp 5 innebär i denna vy marginell konsekvens för riksintresset.

Etapp 5 innebär i denna vy marginell konsekvens för stadsbilden.

Marginell konsekvens + Hög grad av känslighet= Viss negativ påverkan på stadsbilden i denna vy.

Volymstudie. 6. Vy från Södra Järnvägsgatan/Esplanaden mot sjukhuset. Etapp 7.

Etapp 7

Etapp 7 innebär i denna vy marginell konsekvens för riksintresset.

Etapp 7 innebär i denna vy måttlig konsekvens för stadsbilden. Stora volymer uppförs relativt nära S:t Petri kyrka. Sjukhusområdet blir mer kompakt bebyggt och mindre luftigt. De olika årsringar som sjukhuset består av försvinner och läsbarhet och förståelse för områdets framväxt minskar.

Måttlig negativ konsekvens + Hög grad av känslighet=Negativ påverkan på stadsbilden i denna vy.

Goda möjligheter finns att mildra påverkan genom en anpassad gestaltning.

Volymstudie. 6. Vy från Södra Järnvägsgatan/Esplanaden mot sjukhuset. Etapp 10.

Etapp 10

Etapp 10 innebär i denna vy marginell konsekvens för riksintresset.

Etapp 10 innebär i denna vy måttlig till stor konsekvens för stadsbilden. Stora volymer uppförs relativt nära S:t Petri kyrka. Sjukhusområdet blir mer kompakt bebyggt och mindre luftigt. De olika årsringar som sjukhuset består av försvinner och läsbarhet och förståelse för områdets framväxt minskar.

Måttlig till stor negativ konsekvens + Hög grad av känslighet = Negativ påverkan på stadsbilden i denna vy.

Goda möjligheter finns att mildra påverkan genom en anpassad gestaltning.

Volymstudie. 7. Vy från Kvarngatan/Östra Kyrkogatan mot sjukhuset. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

Vyn är förlagd i gränsen till riksintresset, men bortom det från det, i riktning över sjukhusområdet.

Hänsyn till stadsbilden och kulturvärdena på platsen

Vyn är förlagd över en del av det park- och institutionsstråk som har rötter i 1800-talet och som utvecklats och förändrats sedan dess. Stråket löper utanför den historiska stadskärnan och där in-

går både det gamla läroverket och sjukhusområdet som syns i bild men bortom vyn även gamla kyrkogården och vid sidan om vyn finns järnvägen och S:t Petri kyrka. Utmärkande är större och delvis luftigt placerade byggnader varvat med kommunikationsstråk (gator, järnväg) och gröna anlagda strukturer. Det finns en större öppen yta framför gamla läroverket vilket är ett utmärkande drag. Området karaktäriseras av en blandad arkitektur i stora volymer där den äldre och nyare byggnader möter varandra. Bedömningskriterier att särskilt beakta i denna vy:

- Hänsynstagande till stadsbilden och kulturvärdena på platsen.

Värde och känslighet

Vyn har ett högt kulturhistoriskt värde främst kopplat till upplevelsen av park- och institutionsstråk och till förståelsen för mötet mellan den historiska stadskärnan och expansionen under 1800-talet och framåt. Viktig är gamla läroverkets framträdande position i stadsbilden. Området har en hög grad av känslighet men också viss tåligghet med anledning av att området är varierat och delvis storskaligt.

Volymstudie. 7. Vy från Kvarngatan/Östra Kyrkogatan mot sjukhuset. Etapp 5.

Etapp 5

Etapp 5 innebär i denna vy marginell konsekvens för riksintresset.

Etapp 5 innebär i denna vy marginell konsekvens för stadsbilden.

Marginell negativ konsekvens + Hög grad av känslighet= Viss negativ påverkan på stadsbilden i denna vy.

Volymstudie. 7. Vy från Kvarngatan/Östra Kyrkogatan mot sjukhuset. Etapp 7.

Etapp 7

Etapp 7 innebär i denna vy marginell konsekvens för riksintresset.

Goda möjligheter finns att mildra påverkan genom en anpassad gestaltning.

Etapp 7 innebär i denna vy måttlig konsekvens för stadsbilden. Volymerna på sjukhusområdet blir större och högre vilket driver upp skalan som helhet.

Måttliga negativa konsekvenser + Hög grad av känslighet = Viss negativ påverkan på stadsbilden i denna vy.

Volymstudie. 7. Vy från Kvarngatan/Östra Kyrkogatan mot sjukhuset. Etapp 10.

Etapp 10

Etapp 10 innebär i denna vy marginell konsekvens för riksintresset.

Etapp 10 innebär i denna vy måttlig till stor konsekvens för stadsbilden. Volymerna på sjukhusområdet blir större och mer kompakta vilket förändrar karaktären i området. Byggnaderna blir högre vilket driver upp skalan som helhet. De olika årsringar som sjukhuset består av försvinner och läsbarhet och förståelse för områdets framväxt minskar.

Måttlig till stor negativ konsekvens + Hög grad av känslighet = Negativ påverkan på stadsbilden i denna vy.

Goda möjligheter finns att mildra påverkan genom en anpassad gestaltning.

★ Volymstudie. 11. Vy från Båtsmansstugorna mot väster. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

Vyn längs Båtsmansgatan är en klassisk västerviksvy som sammanfattar många av de värden som skapar riksintresset. Här finns ett flertal kulturhistoriskt värdefulla byggnader med byggnadsminnet Båtsmansstugorna som främsta representanter. Rutnätsplanen framträder tydligt. Den småskaliga trähusbebyggelsen med korta fasader mot gatan dominerar liksom sadeltak och kulörer i varma toner. Höjdskalet är i en- till två våningar. Vyn avslutas med S:t Petri kyrka som landmärke. I fonden finns även sjukhusområdet som upplevs som en varierad och uppbruten arkitektur, men storskalig lite mer i fjärran.

Bedömningskriterier att särskilt beakta i denna vy:

- Stadens samlade, låga siluett med kyrkorna som landmärken.
- Trä- och småstad.
- Småskalig trähusbebyggelse med bl a Båtsmansstugorna.
- 1600-talets rätvinkliga gatunät.

Värde och känslighet

Sammantaget innebär det mycket höga kulturhistoriska värdet, överblickbarheten över stadsrummet samt den övergripande enhetligheten en hög grad av känslighet för tillägg av nybebyggelse.

En viss variation husen emellan innebär en viss tålighet för nya tillägg förutsatt ett respektfullt förhållningssätt till kulturmiljövärdena i den befintliga miljön. Vyn är särskilt känslig för:

- Objekt/strukturer som bryter mot skalan i bredd eller höjd - stör stadssiluettens samlade karaktär.
- Objekt och strukturer som utmanar kyrkorna som landmärken - slår ut symbolladdade blickfång.

★ Volymstudie. 11. Vy från Båtsmansstugorna mot väster. Etapp 5.

Etapp 5

Etapp 5 innebär marginell konsekvens för riksintresset då en större volym uppförs i fonden av vyn.

Marginell negativ konsekvens + Hög grad av känslighet = Viss påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

★ Volymstudie. 11. Vy från Båtsmansstugorna mot väster. Etapp 7.

Etapp 7

Etapp 7 innebär i denna vy måttlig konsekvens för riksintresset då en högre och större volym uppförs i fonden av vyn. Effekten mildras av att det finns lägre byggnadskroppar framför den högre volymerna.

Måttliga negativa konsekvenser + Hög grad av känslighet = Negativ påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Goda möjligheter finns att mildra påverkan genom en anpassad gestaltning.

★ Volymstudie. 11. Vy från Båtsmansstugorna mot väster. Etapp 10.

Etapp 10

Etapp 10 innebär måttliga till stora negativa konsekvenser för riksintressets uttryck i denna vy genom att en hög och kompakt byggnadskropp tillförs i fonden på vyn utan framförliggande lägre volymer. Negativ inverkan finns på karaktären av trä- och småstad. Föreslagna volymer riskerar att bli ett dominant inslag som delvis utmanar S:t Petri kyrkas roll som landmärke.

Måttliga till stora negativa konsekvenser + Hög grad av känslighet = Negativ påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Goda möjligheter finns att mildra påverkan genom en anpassad gestaltning.

Volymstudie. 19. Vy från S:ta Gertruds kyrka vid Östra Kyrkogatan mot sjukhuset. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

Vyn längs Östra Kyrkogatan från entrén till S:ta Gertruds kyrka är en viktig vy som sammanfattar många av de värden som skapar riksintresset. Bebyggelsen rymmer höga kulturhistoriska värden, med kyrkan, Cederflychtska fattighuset, prästgården och Aspegården som främsta representanter. Putshus med klassiska arkitekturideal och mindre trähus ger karaktären tillsammans med tegeltak och fasadkulörer i varma toner. Höjdskalet är i 1- till 2,5 våningar förutom kyrkan som utgör landmärke. Bedömningskriterier att särskilt beakta i denna vy:

- Stadens samlade, låga siluett med kyrkorna som landmärken.
- Trä- och småstad.
- 1600-talets rätvinkliga gatunät.

Värde och känslighet

Sammantaget innebär det mycket höga kulturhistoriska värdet, överblickbarheten över stadsrummet samt den övergripande enhetligheten en hög grad av känslighet för tillägg av nybebyggelse. En viss variation husen emellan innebär en viss tålighet för nya tillägg förutsatt ett respektfullt förhållningsätt till kulturmiljövärdena i den befintliga miljön. Vyn är särskilt känslig för:

- Objekt/strukturer som bryter mot skalen i bredd eller höjd - stör stadssiluettens samlade karaktär.
- Objekt och strukturer som utmanar kyrkorna som landmärken - slår ut symbolladdade blickfång.

Volymstudie. 19. Vy från S:ta Gertruds kyrka vid Östra Kyrkogatan mot sjukhuset. Etapp 7.

Etapp 7

Etapp 7 innebär ingen konsekvens för riksintresset.

Ingen konsekvens + Hög grad av känslighet = Obefintlig påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Volymstudie. 19. Vy från S:ta Gertruds kyrka vid Östra Kyrkogatan mot sjukhuset. Etapp 10.

Etapp 10

Etapp 10 innebär i denna vy marginell negativ konsekvens för riksintresset genom att nya byggnadskroppar tillförs i fonden vilket har en viss påverkan på karaktären av trä- och småstad.

Marginell negativ konsekvens + Hög grad av känslighet = Viss negativ påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Goda möjligheter finns att mildra påverkan genom en anpassad gestaltning.

★ Volymstudie. 8. Vy från Fiskaretorget mot sjukhusområdet. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

Fiskaretorget är en relativt ny (ca 100 år) plats i staden som tillskapades då strandlinjen rätades ut. Bebyggelsen utgörs av en blandning av byggnader från omkring sekelskiftet 1900 samt nyare byggnader men som håller sig inom en samlad låg höjdskala om två- till tre våningar. Bedömningskriterier att särskilt beakta i denna vy:

- Stadens samlade, låga siluett med kyrkorna som landmärken.
- Trä- och småstad.
- Utbyggnadsepoken från perioden kring sekelskiftet 1900.
- Stad vid vattnet.

Värde och känslighet

Sammantaget innebär det kulturhistoriska värdet och överblickbarheten över stadsrummet (front mot vattnet) en känslighet för tillägg av ny bebyggelse. Blandningen av bebyggelse ifrån olika tider innebär en viss tålighet för ny bebyggelse. Vyn är särskilt känslig för:

- Objekt/strukturer som bryter mot skalan i bredd eller höjd - stör stadssiluettens samlade karaktär

★ Volymstudie. 8. Vy från Fiskaretorget mot sjukhusområdet. Etapp 5-10.

Ettapp 5-10

Ettapp 5-10 är inte visuellt upplevsebar vilket innebär obefintliga konsekvenser från denna vy.

Inga konsekvenser + Hög grad av känslighet = Obefintlig påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

★ Volymstudie. 9. Vy från Stora torget mot sjukhuset. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

Stora torget är en välbevarad helhetsmiljö med äldre byggnader från olika tider. Formpaletten hålls samman av klassiska arkitekturideal, färgpaletten är varm i tegel och ockra med inslag av vitt, ärgad koppar och svart. En, två- till trevånings höjdskala dominerar men en viss skalförskjutning har skett genom uppförandet av det vita huset i fyra våningar med valmat högt tak. Bedömningskriterier att särskilt beakta i denna vy:

- Stadens samlade, låga siluett med kyrkorna som landmärken.
- Trä- och småstad.
- Utbyggnadsepoken från perioden kring sekelskiftet 1900.
- 1600-talets rätvinkliga gatunät.

Värde och känslighet

Miljön är genom sitt strategiska läge mitt i den historiska stadskärnan/riksintresset, sin symboladdade roll i staden, sin välbevarade historiska miljö och sitt öppna stadsrum (överblickbarhet) på det hela taget mycket känslig för tillägg. Den varierade tidsskalan

samt siluettens relativt varierade horisontlinje innebär emellertid en viss tålighet för nya tillägg förutsatt ett respektfullt förhållnings-sätt till kulturmiljövärdena i den befintliga miljön. Vyn är särskilt känslig för:

- Objekt/strukturer som bryter mot skalan i bredd eller höjd - stör stadssiluettens samlade karaktär.
- Objekt och strukturer som utmanar kyrkorna som landmärken - slår ut symboladdade blickfång.

★ Volymstudie. 9. Vy från Stora torget mot sjukhuset. Etapp 10.

Etapp 10

Först vid etapp 10 finns blir sjukhusområdet synligt från denna vy. Etapp 10 innebär marginell konsekvens i denna vy. Volymen uppfattas som väl integrerad med den siluett som finns kring torget. Påverkan kan mildras än mer med hjälp av gestaltning.

Marginell negativ konsekvens + Hög grad av känslighet= Viss negativ påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Volymstudie. 12. Vy från järnvägsstationen mot sjukhusområdet. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

Vyn från det öppna läget vid järnvägsspåren visar S:t Petri kyrka, den historiska stadskärnan och sjukhusområdet. Det här är en del av det park- och institutionsstråk som skapades under 1800-talet och början av 1900-talet, som mestadels ligger utanför riksintresset men vyn går också över delar av riksintresset. S:t Petri kyrkas dominans och den låga bebyggelsen till höger om kyrkan är det viktigaste för riksintresset i denna vy.

Bedömningskriterier att särskilt beakta i denna vy:

- Stadens samlade, låga siluett med kyrkorna som landmärken.
- Trä- och småstad.

Värde och känslighet

Det höga kulturhistoriska värdet, överblickbarheten över stadsrummet samt S:t Petri kyrkas dominans innebär en hög grad av känslighet för tillägg av nybebyggelse. Samtidigt finns en variation i omgivningarna som innebär en viss tålighet för nya tillägg

Objekt/strukturer som bryter mot skalan i bredd eller höjd - stör stadssiluettens samlade karaktär.

- Objekt och strukturer som utmanar kyrkorna som landmärken - slår ut symbolladdade blickfång.

Volymstudie. 12. Vy från järnvägsstationen mot sjukhusområdet. Etapp 5.

Etapp 5

Etapp 5 innebär att sjukhusområdet börjar växa fram som större och högre volym. Ger marginell konsekvens för riksintresset.

Marginell negativ konsekvens + Hög grad av känslighet = Obefintlig påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Volymstudie. 12. Vy från järnvägsstationen mot sjukhusområdet. Etapp 7.

Etapp 7

Etapp 7 innebär måttliga konsekvenser för riksintresset när sjukhuset börjar växa fram som en ytterligare större och högre volym som kommer närmare kyrkan. Det stora byggnadskomplexet hamnar i fonden utanför riksintresset och S:t Petri kyrkan utmanas bara i liten grad i denna vy.

Måttliga negativa konsekvenser + Hög grad av känslighet = Viss negativ påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Volymstudie. 12. Vy från järnvägsstationen mot sjukhusområdet. Etapp 10.

Etapp 10

Etapp 10 innebär måttliga konsekvenser för riksintresset när sjukhuset börjar växa fram som en ytterligare större och högre volym som kommer närmare kyrkan. Det stora byggnadskomplexet hamnar i fonden utanför riksintresset och S:t Petri kyrkan utmanas bara i liten grad i denna vy.

Måttliga negativa konsekvenser + Hög grad av känslighet = Viss negativ påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

★ Volymstudie. 13. Vy från Kaptensgatan mot sjukhuset. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

Vyn är delvis förlagd mot riksintresset men på avstånd och på en plats där riksintresset värden inte uppfattas.

Stadsbilden och kulturvärdena på platsen

Kaptensgatan med vyn mot sjukhusområdet representerar en av de platser där omgivande småskalig stadsbebyggelse möter det storskaliga sjukhusområdet. Området består av 1-2- våningshus, främst villor med trädgårdar men också enstaka fastigheter med ett mindre antal lägenheter. Bebyggelsen i området är från olika decennier av 1900-talet med tyngdpunkt på 1900-talets början. Färgskalan är varierad med fasader i framförallt puts och trä. Husen har oftast sadeltak eller brutna tak belagda med rött tegel eller plåt.

Värde och känslighet

Den småskaliga miljön är känslig för tillägg som bryter mot den befintliga skalan. Redan idag möter dock det här området det storskaliga sjukhusområdet och järnvägsområdet i öster vilket ger en viss tålighet för ny bebyggelse. Med än mer storskaliga och kompakta volymer blir mötet mellan områdena påverkat.

★ Volymstudie. 13. Vy från Kaptensgatan mot sjukhuset. Etapp 7 och 10

Etapp 7 och 10

Etapp 7 och 10 innebär i denna vy ingen konsekvens för riksintresset.

Etapp 7 och 10 innebär i denna vy måttlig konsekvens för stadsbilden då nya stora volymer tillkommer som innebär en stor skal förändring mot tidigare.

Måttlig negativ konsekvens för stadsbilden+ Mindre grad av känslighet= Negativ påverkan på stadsbilden i denna vy.

Volymstudie. 14. Vy från bryggan vid Gränsö slott mot staden. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

Från Gränsö slotts brygga kan stadens siluett och vattenrummet framför upplevas på håll. Här framträder i viss mån karaktären av småstad med sina högre landmärken som vattentornet och kyrkorna. Lilla och Stora Ringholmen bryter dock upp och skymmer delar av vyn. Bedömningskriterier att särskilt beakta i denna vy:

- Stadens samlade, låga siluett med kyrkorna som landmärken.
- Trä- och småstad.
- Stad vid vattnet.

Värde och känslighet

Ett högt kulturhistoriskt värde och den karaktäristiska siluetten innebär sammantaget en känslighet för tillägg av nybebyggelse som bryter mot den befintliga karaktären. Den distanserade betraktelsepunkten och det faktum att öarna skymmer mycket av vyn även när löv inte finns på träden innebär dock en hög tålighet. Vyn är i viss mån känslig för:

- Objekt/strukturer som bryter mot skalan i bredd eller höjd - stör stadssiluetterns samlade karaktär och slår ut symboladdade blickfång.

Volymstudie. 14. Vy från bryggan vid Gränsö slott mot staden. Etapp 5 -10.

Etapp 5-10

Etapp 5 till 10 visar en volym som växer upp vid S:t Petri kyrka men bakom öarna.

Etapp 10 innebär marginell negativ konsekvens i denna vy eftersom vyn i stor grad skymms av öarna.

Marginell negativ konsekvens + Hög grad av känslighet= Viss påverkan på riksintresses kärnvärden i denna vy.

★ Volymstudie. 18. Vy från Trebrödersundsbron mot nordväst. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

Från Trebrödersundsbron kan stadens siluett och vattenrummet framför upplevas på håll. Här framträder i viss mån karaktären av småstad med sina högre landmärken. Bedömningskriterier att särskilt beakta i denna vy:

- Stadens samlade, låga siluett med kyrkorna som landmärken.
- Stad vid vattnet.

Värde och känslighet

Ett högt kulturhistoriskt värde och den karaktäristiska siluetten innebär sammantaget en känslighet för tillägg av nybebyggelse som bryter mot den befintliga karaktären. Den distanserade betraktelsepunkten och det faktum att sjukhusområdet i denna vy hamnar bakom värmeverket innebär dock en hög tålighet. Vyn är i viss mån känslig för:

- Objekt/strukturer som bryter mot skalan i bredd eller höjd - stör stadssiluettens samlade karaktär och slår ut symboladdade blickfång.

★ Volymstudie. 18. Vy från Trebrödersundsbron mot nordväst. Etapp 10

Etapp 10

Etapp 10 innebär marginell konsekvens och viss påverkan på riksintresset i denna vy.

Marginell negativ konsekvens + Hög grad av känslighet = Viss negativ påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Volymstudie. 21. Vy från Stenhagstorget mot sjukhuset. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

Vyn är förlagd mot riksintresset men på avstånd och på en plats där riksintresset värden inte uppfattas.

Stadsbilden och kulturvärdena på platsen

Stenhagstorget i stadsdelen Stenhagen utgör en öppen yta från vilken man kan få en vy mot sjukhusområdet. Området kring torget består av 1-2,5-våningshus, främst villor med trädgårdar men också enstaka fastigheter med ett mindre antal lägenheter. Bebyggelsen i området är från olika decennier av 1900-talet med tyngdpunkt på 1900-talets början. Färgskalan är varierad med fasader i trä eller puts. Husen har oftast sadeltak eller brutna tak belagda med rött tegel eller plåt.

Värde och känslighet

Den småskaliga miljön är känslig för tillägg som bryter mot den befintliga skalan. Redan idag möter dock det här området det storskaliga sjukhusområdet i öster. Med än mer storskaliga och kompakta volymer blir mötet mellan områdena påverkat.

★ Volymstudie. 21. Vy från Stenhagstorget mot sjukhuset. Etapp 5-10

Etapp 5-10

Etapp 5-10 innebär i denna vy ingen konsekvens för riksintresset.

Etapp 5-10 innebär i denna vy måttlig konsekvens för stadsbilden då nya stora volymer uppförs.

Måttlig negativ konsekvens för stadsbilden+ Mindre grad av känslighet= Negativ påverkan på stadsbilden i denna vy.

★ Volymstudie. 4. Vy från Industrigatans högsta punkt. Etapp 5-10.

Etapp 5-10

Etapp 5-10 innebär knappt visuellt upplevelsebar förändring i denna vy.

Inga konsekvenser + Hög grad av känslighet = Obefintlig påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

★ Volymstudie. 5. Vy från Sankta Gertruds väg mot sjukhuset. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

Vyn från Sankta Gertruds väg ingår i infarten till Västervik från norr. Här syns till viss del stadens siluett från norr med en dominans av villabebyggelse. Kyrktornen utgör landmärken som visar på de två medeltida stadskärnornas lägen. Bedömningskriterier att särskilt beakta i denna vy:

- Stadens samlade, låga siluett med kyrkorna som landmärken.
- Trä- och småstad.
- Stad vid vattnet.

Värde och känslighet

Vyn har ett högt kulturhistoriskt värde genom att man ser de båda kyrktornen samt en småstadssiluett. Den begränsade möjligheten av att uppleva den historiska stadskärnan talar för en viss tålighet. Vyn är känslig för:

- Objekt/strukturer som bryter mot skalan i bredd eller höjd - stör stadssiluettens samlade karaktär.
- Objekt och strukturer som utmanar kyrkorna som landmärken - slår ut symbolladdade blickfång.

Volymstudie. 5. Vy från Sankta Gertruds väg mot sjukhuset. Etapp 5-10.

Etapp 5-10

Etapp 5-10 är inte visuellt upplevbar vilket innebär obefintliga konsekvenser från denna vy.

Inga konsekvenser + Hög grad av känslighet = Obefintlig påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

★ Volymstudie. 15. Vy från Folkparksvägen mot öster. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

Folkparksvägen är en ofta använd infartsväg till stadskärnan där stadens siluett skymtar bakom annan bebyggelse. Bedömningskriterier att särskilt beakta i denna vy:

- Stadens samlade, låga siluett med kyrkorna som landmärken.

Värde och känslighet

Kulturmiljön i denna vy är fragmenterad vilket innebär ett sammantaget lägre kulturhistoriskt värde men också en hög grad av tålighet då siluetten i låg grad kan uppfattas. Vyn är känslig för:

- Objekt och strukturer som utmanar stadens låga siluett med kyrkorna som landmärken.

Volymstudie. 15. Vy från Folkparksvägen mot öster. Etapp 5-10.

Etapp 5-10

Etapp 5-10 är inte visuellt upplevelsebar vilket innebär obefintliga konsekvenser från denna vy.

Inga konsekvenser + Hög grad av känslighet = Obefintlig påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Volymstudie. 16. Vy från korsningen Esplanaden/Lektor Berlins väg mot sjukhusområdet och S:t Petri kyrka. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

I området planeras för ny ishockey-arena och andra idrottsanläggningar. Staden kommer därmed att upplevas av många från denna vy. I vyn syns delar av stadens siluett och S:t Petri kyrka finns i fonden av Esplanaden. Bedömningskriterier att särskilt beakta i denna vy:

- Stadens samlade, låga siluett med kyrkorna som landmärken.

Värde och känslighet

Det kulturhistoriska värdet av stadens siluett med S:t Petri kyrka väl synlig är högt och det finns viss känslighet. Vyn är känslig för:

Objekt och strukturer som utmanar stadens låga siluett med kyrkorna (i det här fallet främst S:t Petri kyrka) som landmärken.

Volymstudie. 16. Vy från korsningen Esplanaden/Lektor Berlins väg mot sjukhusområdet och S:t Petri kyrka. Etapp 7 och 10.

Etapp 7 och 10

Etapp 7 och 10 innebär marginell konsekvens i denna vy.

Marginell negativ konsekvens + Hög grad av känslighet = Obefintlig påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Volymstudie. 17. Vy från Dichmansgatan mot nordost. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

Denna vy visar läget för en möjlig ny infart till staden. Stadens låga siluett är uttrycket att vara uppmärksam på här.

Värde och känslighet

Stadens låga siluett är känslig för tillägg som sticker upp.

★ Volymstudie. 17. Vy från Dichmansgatan mot nordost. Etapp 10

Etapp 10

Etapp 10 innebär ingen konsekvens och obefintlig påverkan.

Inga konsekvenser + Mindre grad av känslighet = Obefintlig påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

★ Volymstudie. 20. Vy från Spötorget mot sjukhusområdet. Nuläge.

Uttryck för riksintresset kärnvärden i vyn

Spötorget inne i riksintressets rutnätsplan ger möjlighet att från en öppen yta titta mot S:t Petri kyrka och sjukhusområdet. Torget är en relativt småskalig miljö med byggnader i 2-4 våningar där modernismens byggnader dominerar. Bedömningskriterier att särskilt beakta i denna vy:

- Stadens samlade, låga siluett med kyrkorna som landmärken.
- Trä- och småstad.

Värde och känslighet

Miljön är genom sitt läge mitt i den historiska stadskärnan och sitt öppna stadsrum (överblickbarhet) på det hela taget mycket känslig för tillägg. Den varierade och relativt moderna bebyggelsen innebär en viss tålighet för nya tillägg. Vyn är särskilt känslig för:

- Objekt/strukturer som bryter mot skalan i bredd eller höjd - stör stadssiluettens samlade karaktär eller utmanar kyrkorna som landmärken.

★ Volymstudie. 20. Vy från Spötorget mot sjukhusområdet. Etapp 10.

Etapp 10

Etapp 10 innebär ingen konsekvens då den nya bebyggelsen inte är visuellt upplevelsebar.

Inga konsekvenser + Hög grad av känslighet = Obefintlig påverkan på riksintressets kärnvärden i denna vy.

Källförteckning

Riksintressen för kulturmiljövården - Kalmar län (H). Beslut RAÄ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2018-05-31.

Handbok för hantering av kulturmiljövårdens riksintressen.
Riksantikvarieämbetet, 2014-06-23

Naturvårdsverkets allmänna råd om påtaglig skada (till 3 kap. 6 § 2 stycket miljöbalken). NFS 2005:17, beslutade den 15 december 2005.

3 och 4 kapitlen i Miljöbalken

<https://www.raa.se/samhallsutveckling/riksintresse-for-kulturmiljovarden/>

Kv Läkaren 9 bebyggelsehistorisk utredning

Ellen Keyskolan i Västervik, Bebyggelsehistorisk utredning,
Magdalena Jonsson, Kalmar läns museum 2021

Stadskärnan. Kulturhistorisk bebyggelseinventering. Kalmar läns museum, 1990

Antikvariskt planeringsunderlag, Slottsholmen 1, Västervik.
Kulturmiljö- och stadsbildsanalys, volymstudie,
gestaltungsprinciper. Västerviks kommun 2012

Fördjupad riksintressebeskrivning. Konsekvensutredning.
Slottsholmen 1, H 90, Västervik. Fastighetsbolaget
Slottsholmen 1, april 2011

Västerviks kommun, Kulturmiljöprogram. Områdesbeskrivning för
Västerviks stad med kärnområden, Magdalena Jonsson och
Lotta Lamke. Arbetsmaterial.

Lejonet 2, Antikvarisk volymstudie gällande nybyggnation inom
riksintresse för kulturmiljövården, Anna Reuter Metelius 2019.

